

Sygn. akt III CSK 262/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego
w W.

przeciwko W. J. i K. J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 22 kwietnia 2015 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 14 stycznia 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w K. zasądził od pozwanych W. J. i K. J. na rzecz powoda, Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W., kwotę 143.359,20 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 75.000 zł od dnia 25 września 2011 r. do dnia zapłaty wobec pozwanej K. J. i od 8 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty wobec pozwanego W. J. oraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 143.359,20 zł od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty wobec obojga pozwanych oraz orzekł o kosztach procesu i kosztach pomocy prawnej udzielonej pozwanym z urzędu. W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy ustalił, że pozwani są właścicielami gospodarstwa rolnego. W gospodarstwie tym posiadali ciągnik rolniczy. W okresie od 3 kwietnia 2009 r. do 2 kwietnia 2010 r. pozwani zawarli umowę ubezpieczenia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń oraz obowiązkowego ubezpieczenia OC rolników z tytułu posiadania gospodarstwa rolnego. Ubezpieczenie to nie obejmowało ubezpieczenia OC z tytułu posiadania ciągnika rolniczego. W tym zakresie niezbędne było zawarcie umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdu mechanicznego, której pozwani nie zawarli. W dniu 4 kwietnia 2009 r. brat pozwanej i pozwany wywozili obornik na pole używając w tym celu ciągnika pozwanych; obaj poprzedniego dnia spożywali alkohol. Kierując ciągnikiem brat pozwanej potrafił idącą drogą kobietę, która na skutek doznanych obrażeń zmarła. Sprawca wypadku został wyrokiem Sądu Rejonowego uznany winnym popełnienia występku z art. 177 § 2 k.k. w związku z art. 178 § 1 k.k. i skazany na karę dwóch lat pozbawienia wolności z zawieszeniem na okres próby lat pięciu. Likwidując szkodę powód wypłacił rodzicom zmarłej łącznie kwotę 140.0359,20 zł. Powód, w związku z przysługującym mu do pozwanych na podstawie art. 110 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (tekst jednol.: Dz.U. z 2013 r., poz. 392) regresem, wzywał ich do dobrowolnego uiszczenia należności w terminie 30 dni: co do kwoty 75.000 zł – pozwaną w dniu 26 sierpnia 2011 r., a pozwanego – w dniu 9 marca 2011 r., następnie w dniu 22 sierpnia 2012 r. wezwał ich do zapłaty w terminie dni 7 kwoty 143.339,20 zł. Pozwani uiszcili jednak tylko koszty

postępowania egzekucyjnego i koszty upomnienia. Zasadzając dochodzoną od pozwanych kwotę w sposób wskazany na wstępie, Sąd Okręgowy powołał jako podstawę rozstrzygnięcia przepisy powołanej ustawy, art. 435 § 1 i art. 436 § 1 k.c. oraz art. 446 § 1 k.c., nie znalazł podstaw do zastosowania art. 440 k.c., w zakresie odsetek za opóźnienie powołał się na treść art. 455 i art. 481 § 1 k.c. i daty otrzymania przez pozwanych wezwań do uiszczenia należności.

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 14 stycznia 2014 r. apelacja pozwanych została oddalona; Sąd ten zaaprobował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i ich ocenę prawną.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego, opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c., pozwani w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego zarzucili naruszenie art. 481 § 2 k.c. przez zasądzenie odsetek za opóźnienie w sposób powodujący powstanie obowiązku zapłaty tych odsetek w podwójnej wysokości od kwoty 75000 zł. W ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucili naruszenie art. 235 k.p.c. przez naruszenie zasady bezpośredniości i oparcie rozstrzygnięcia na dowodach pośrednich w postaci protokołów z postępowania karnego zawierających zeznania oskarżonego w tym postępowaniu brata pozwanej i zaniechanie przesłuchania go w sprawie niniejszej. Zarzucili też naruszenie art. 303 k.p.c. przez nieprzesłuchanie ich powtórnie w charakterze strony oraz naruszenia art. 320 k.p.c. i art. 378 k.p.c. przez wadliwe naliczenie odsetek i zaniechanie rozłożenia zasądzonej należności na raty.

We wnioskach kasacyjnych skarżący domagali się uchylenia zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy zgodnie z wnioskiem apelacyjnym przez oddalenie powództwa ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Badając zasadność zarzutów z drugiej podstawy kasacyjnej to jest naruszenia prawa procesowego w sposób mogący mieć wpływ na wynik sprawy uwzględnić należy, że sąd drugiej instancji nie prowadził żadnego postępowania dowodowego. Stąd postawienie temu Sądowi zarzutu naruszenia art. 235 k.p.c. musi być uznane za nietrafne. Poddanie badaniu w postępowaniu kasacyjnym uchybień procesowych popełnionych przez sąd pierwszej instancji przy zbieraniu

materiału dowodowego, a o takich uchybieniach jest mowa w skardze kasacyjnej, byłoby możliwe m.in. wówczas gdyby skarżący zarzut naruszenia art. 235 k.p.c. postawił w apelacji, a sąd drugiej instancji zarzut ten pominął. Wówczas w skardze kasacyjnej skarżący mógłby skutecznie zarzucić naruszenie wynikające z art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji. Obowiązek ten oznacza zarówno zakaz wykraczania poza te granice, jak i nakaz rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Niezależnie od faktu, że w apelacji skarżący nie kwestionowali oparcia rozstrzygnięcia na dowodach pośrednich w postaci dowodu z protokołów ze sprawy karnej to nadto, co istotne, skarga kasacyjna tak ujętego zarzutu nie zawiera. Tym samym zarzut naruszenia art. 235 jako bezprzedmiotowy musi pozostać poza oceną Sądu Najwyższego. Nietrafny jest też zarzut naruszenia art. 303 k.p.c., ponieważ sąd drugiej instancji uznał ustalenia faktyczne za prawidłowe stąd też nie miał potrzeby uzupełniania postępowania dowodowego w sposób wskazany w powołanym przepisie i żadna ze stron o takie przesłuchanie nie wniosła.

Za uzasadnione natomiast uznać należy zarzuty naruszenia art. 320 w związku z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 481 § 2 k.c.

W odniesieniu do zarzutu nierozłożenia zasądzonej należności na raty, zauważyć należy, że pozwani zgłosili taki wniosek w apelacji; Sąd Apelacyjny w ogóle do wniosku tego się nie odniósł czym naruszył powołany już wyżej przepis art. 378 § 1 k.p.c. w sposób mogący mieć wpływ na wynik sprawy. Rozłożenie na raty umożliwia dłużnikowi znajdującemu się m.in. w trudnej sytuacji materialnej, wywiązanie się z obowiązku świadczenia tym bardziej, że rozłożenie zasądzanego świadczenia na raty ma ten skutek, iż wierzycielowi nie przysługują odsetki od ratalnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat; przysługują one natomiast od daty wymagalności do daty wyroku (por. mającą moc zasady prawnej uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1970 r. III PZP 11/70, OSNC z 1971 r., nr 4, poz.61 oraz uchwałę z dnia 15 grudnia 2006 r. III CZP 126/06, OSNC z 2007 r., nr 10, poz.147).

Aktualne brzmienie wyroku sądu pierwszej instancji, od którego zaskarżonym wyrokiem apelację oddalono, zdaje się wskazywać, że odsetki od kwoty 75.000 zł zostały zasądzone co najmniej dwukrotnie to jest od 8 kwietnia

2011 r. i od 25 września 2011 r., a nadto również „od dnia wniesienia pozwu”, co nastąpiło, jak wynika z prezentaty biura podawczego, w dniu 19 września 2012 r. Żaden przepis nie przewiduje obowiązku świadczenia ustawowych odsetek za opóźnienie więcej niż jednokrotnie. W tym miejscu wskazać też należy, że data wymagalności świadczenia, z nadejściem której wierzyciel jest uprawniony do żądania odsetek ustawowych za opóźnienie, powinna być określona w wyroku przez wskazanie dnia, miesiąca i roku; odwołanie się do „daty wniesienia pozwu” jako chwili wymagalności nie jest dopuszczalne. Pozwani są zobowiązani do świadczenia na rzecz wierzyciela jednej kwoty, którą sąd zasądził od nich solidarnie, zatem rzeczą sądu jest takie skonstruowanie sentencji wyroku, aby jego treść tak w zakresie świadczenia głównego jaki i świadczenia ubocznego (w zakresie odsetek), nie nasuwała wątpliwości.

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.